

Målsetninger for utvikling av Gaustadbekkdalen

– forskning og kunnskapsbasert industri – litt historikk og litt fremtid

Foredrag ved offisiell åpning av GlaxoSmithKline Innovasjonscenter 10. april 2002 av Christian Hambro, adm. direktør, Norges forskningsråd

Fortiden

Gaustadområdet er betegnelsen på området syd og nord for Ringveien, i vest stort sett avgrenset mot Slemdalsveien, i øst mot Sognsvannsbanen og Blindern med Universitetet i Oslo, i syd mot Rasmus Vinderens vei. Gaustadbekkdalen er navnet på området mellom Gaustadalleen og Sognsvannsbanen. Navnet har det fått etter Gaustadbekken, som for flere år siden sildret gjennom dalføret. Fortsatt kan vi se noe av bekken nedenfor Blindern stasjon. Men det meste av bekken ble usynlig da dalen ble fylt opp med utgravde masser fra Blindern og Riksarkivet i 60- og 70-årene. I Gaustadområdet er vi nå godt på vei mot å realisere en snart 60 år gammel idé om verdiskapende samspill mellom kunnskapsindustri og forskning. Politikerne var fremsynte like etter den annen verdenskrig. Selv om det nå var fred, var de sikre på at det i stedet ville bli et kappløp mellom landene på det tekniske og industrielle området for å sikre fremtidens verdiskapning og Norge måtte ruste seg for dette. Et klart uttrykk for dette synet er formulert i partienes fellesprogram av 1945, nemlig at man nå skulle sikre:

"Reising av et sentralinstitutt for utnyttning av forskningsresultater i produksjonens tjeneste" Ambisjonen vitnet om fremtidsrettet klarsyn og mot. På den tiden var forståelsen for sammenhengen mellom forskning og næringsutvikling ingen selvfølge. Og at man skulle satse på dette feltet, når det var så mye annet som skulle gjenoppbygges - viser en langsiktighet i tenkning som er imponerende. Dette var klart både for statsministeren, Einar Gerhardsen og industriministeren, Lars Evensen. Bakgrunnen var selvsagt behovet for å gjenreise en slagkraftig norsk industri. Kort tid etter, i 1946, ble Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF) opprettet og gitt oppgaven med å realisere sentralinstituttet på et egnet sted. De mest sentrale personene var rådets formann direktør Alf Ihlen og rådets adm. direktør Robert Major. NTNF ønsket et stort senter med mange forskningsinstitusjoner som arbeidet sammen, under en felles overordnet ledelse. I 1950 foreslo NTNF at senteret skulle lokaliseres til søndre del av Gaustad gård.

En viktig begrunnelse var nærhet til det fremtidige universitetsanlegget på Blindern, som var påbegynt i slutten av 30-årene. Selv om universitetet stort sett stod fjernt fra næringslivets utfordringer, forstod våre politikere og industriledere for 50 år siden, at nærheten til grunnforskning var viktig. Det var på slutten av 40-tallet og begynnelsen av 50-tallet at man så at det etter hvert ville være nødvendig å bygge et nytt Rikshospital - og at en beliggenhet på Gaustad - også i nærheten av Blindern, måtte være hensiktsmessig. At det gikk nærmere 40 år før byggingen av Rikshospitalet på Gaustad ble vedtatt, kan man enten tolke som uttrykk for en beklagelig sendrektighet, eller en imponerende evne til ikke å miste målene av syne. I 1952 ble Stortinget forelagt et forslag fra regjeringen om realisering av Sentralinstituttet (SI) på Gaustad. Forslaget var et uttrykk for at politiske myndigheter faktisk tidlig hadde et helhetlig perspektiv på utbyggingen av Blindern, Gaustadområdet og nytt Rikshospital på Gaustad. Regjering og Storting var framsynte og mente det var både spennende og klokt å plassere offentlig og privat anvendt forsknings-virksomhet i aksen mellom universitetet og Rikshospitalet. Daværende statsråd Lars Evensen sa det slik i Stortingets debatt 21.06.1952:

"..Vi er et lite land, og vi må husholdere med våre økonomiske krefter, og vi må husholdere også med våre vitenskapelige krefter. Det samme gjelder industrien -- det er av fundamental betydning for norsk industris videre utvikling at forsknings- og forsøksvirksomheten samordnes, og at man her har fått et samarbeid mellom de forskjellige bransje-organisasjoner innen industrien, de bestående forskning-sinstitutter innen industrien, og våre høyskoler og Universitetet..."

Selv om utgangspunktet for Gaustadområdet var etableringen av Sentralinstituttet, ble det raskt

noe mer. Sentralinstituttet rommet opprinnelig en rekke forskningsinstitutter som alle betjente næringslivet. Flere av instituttene fikk etter hvert for liten plass, og NTNf måtte bygge nytt. Slik begynte utbyggingen av området – og nye institutter og virksomheter kom til. Blant annet gjaldt dette innenfor det medisinfaglige området. Her var det særlig nærheten til Gaustad sykehus som spilte inn. For å avrunde den historiske beretningen: Utbyggingen av Blindern og Gaustadområdet er ikke en tilfeldighet - men realisering av langsiktige planer som bygger på fremtidsrettete visjoner formulert for nærmere 60 år siden.

Nåtiden

Gaustadområdet er i dag et av Norges ledende områder for intensiv forskningsbasert innovasjon og bedriftsutvikling. Følgende institusjoner er i dag lokalisert i Gaustadområdet: SINTEF Norges byggforskingsinstitutt (BYGGFORSK) Norsk Treteknisk Institutt (NTI) GlaxoSmithKline Innovasjonssenter Psykologisk institutt (skal etableres i Forskningsveien 3) Vinderen Psykiatriske Klinikk NEMKO Veglaboratoriet PreSens AS Norsk Regnesentral Universitetets senter for informatikk (USIT) og Institutt for informatikk (IFI) Forskningsparken med bl. Universitetets mediasenter og over 100 FoU-baserte bedrifter Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) SINTEF – Mikroteknologiske laboratorium - MRL (under bygging) Norges Geotekniske institutt – NGI (ved Ullevålskrysset) Alt i alt er det ansatt om lag 4000 personer i forskningsinstitusjonene i Gaustadområdet. I tillegg kommer ansatte ved UiO, ca. 5000, og ved Rikshospitalet, ca. 3750. Arbeidsplasskonsentrasjonen i området er stor og utdanningsnivået er usedvanlig høyt, også sett i internasjonal sammenheng. Den forskningsfaglige og næringsmessige virksomheten er konsentrert rundt fagområdene IKT, bioteknologi/medisin/helsefag og teknologi. Teknologi omfatter i denne sammenheng særlig bygnings- og materialteknologi og kjemi/prosesskunnskap. En videre utbygging av Gaustadområdet kan gi plass for ca. 135.000 kvm i nye bygninger. Det begynner altså å bli trangt, noe som bør anspore de involverte til å tenke seg grundig om når det gjelder den fremtidige utnyttelsen av restarealene. Det første bildet viser hvor vi står i dag og utbyggingsområdet. Det neste bildet viser en ideskisse for denne utbyggingen.

GlaxoSmithKline

Det første universitetsbygget som ble reist på Blindern var et nybygg for farmasøytene i 1932. Slikt sett er det en god historisk linje bakover når vi nå ønsker et av verdens største farmasøytiske firmaer - GlaxoSmithKline - velkommen som en vesentlig aktør i Gaustadområdet. Det er mange forhold ved GlaxoSmithKline som er imponerende: Et internasjonalt ledende forskningsbasert konsern innenfor den farmasøytiske industrien Driver forskning på 24 steder i 7 land Har en ledende posisjon innenfor genomforskning/genetikk og av teknologi for utvikling av nye legemidler Har et forsknings- og utviklingsbudsjett på om lag NOK 34 milliarder kroner. Etableringen av GlaxoSmithKline Innovasjonssenter er i tråd med alles ønsker om å utvikle denne delen av Gaustad til et betydelig nasjonalt og internasjonalt tyngdepunkt for medisinsk og helsefaglig forsknings- og næringsvirksomhet. Jeg har stor tro på at vi med GlaxoSmithKlines etablering ser konturene av et styrket partnerskap mellom ledende internasjonal forskningsbasert industri og norske forskningsmiljøer. Foruten senterets egen virksomhet, er det gjort plass for lokaler til Rikshospitalets forskningsvirksomhet (blant annet senter for sjeldne sykdommer og syndromer), andre institutter, Medinnova og lokaler for forskere og stipendiater. Vi har stor tro på at den fysiske nærheten betyr mye for å få til samspill innen forskning og innovasjon. Det skal bli spennende å følge med i hvordan dette utvikler seg !

Fremtiden

Planlagte og pågående aktiviteter

Foruten de pågående aktivitetene og etableringen av GlaxoSmithKline Innovasjonssenter i Gaustadområdet, er SINTEF i gang med å reise sitt nye avanserte laboratorium for mikroteknologi. Det overordnede målet er å styrke den norske forretningsmessige og industrielle innsats innen mikroteknologi. Det er i denne forbindelse etablert et samarbeid mellom SINTEF, UiO, NTNU og IT-selskapet SensoNor. Forskningsrådet deltar tungt i finansieringen og bygget skal stå på vår grunn. Både oppføringen av GlaxoSmithKlines nye bygg og SINTEF Mikroteknologisenteret, er gode eksempler på det som er i ferd med å bli et

moteord i innovasjonspolitikken: PPP – Private - Public - Partnership. Nok et eksempel på dette i området her vil bli innkjøp av PET-utstyr, der hovedinstallasjonen vil være på Rikshospitalet. Det engelsk/norske selskapet Amersham har lagt 25 mill på bordet for kjøp av utstyret, det samme har Forskningsrådet gjort - så nå håper vi at Helsedepartementet kommer med resten av pengene.

Vår visjon for videre utbygging

Som nevnt gjenstår det betydelige arealer å bygge ut, spesielt i nordre del av Gaustadbekkdalen. Og det mangler ikke på interesse fra fagmiljøer, forskningsinstitusjoner og virksomheter som ønsker å flytte til området. Det er viktig at de mest sentrale aktørene - Forskningsrådet, Statsbygg og Universitetet i Oslo - blir enige om en konkret profil for den videre utbygging. De samme aktørene har derfor utarbeidet et visjonsnotat som utgangspunkt for videre utbygging. I denne sammenheng har jeg også selv gjort meg noen tanker: Den videre utviklingen av hele Gaustadområdet bør vurderes i lys av nasjonale forskningspolitiske prioriteringer, ikke minst behovet for styrket forskningsbasert verdiskaping og høyere innovasjons-takt i det private næringslivet. Utbyggingen bør primært styrke det eksisterende faglige og næringsmessige tyngdepunkt, og i tillegg forsterke synergien mellom aktivitetene i Gaustadområdet og randsonen omkring. Utbyggingen bør fremme tverrfaglig eksperimentell forskning av høy kvalitet, og bidra til kopling mellom grunnleggende og anvendt forskning. Det bør reserveres plass for virksomheter med stort innslag av laboratorier og teknisk kompliserte funksjoner. Utbyggingen bør bidra til å gi Gaustadområdet et samlende arkitektonisk uttrykk.

Korridoren Fornebu, Gaustad, Blindern, Nydalen, Kjeller

Fornebu, Gaustad/Blindern, Nydalen og Kjeller ligger alle i det samme nærrområde og ingen lenger fra hverandre enn 30 minutter i bil langs samme motorvei. Områdene har i all hovedsak virksomhet som er basert på FoU. I fremtiden er det realistisk at det her finnes 60. - 65.000 arbeidsplasser i aksene Fornebu – Kjeller. Omlag halvparten av alle de ansatte vil ha høyere utdanning. Vi har med andre ord muligheten til å utvikle en "teknopolis" av betydelig internasjonal størrelse som består av en kobling av FoU-enheter, innovative og kunnskapsbaserte selskaper og forretningsmessige tjenester innefor tematiske og geografiske avgrensede områder. Eksempler på dette er Telenors bygg på Fornebu, BIs påtenkte nybygg i Nydalen og reaktorbygget til IFE på Kjeller. IFE kommer for øvrig til levere kortlivete isotoper til PET-skanneren som planlegges på Rikshospitalet, og da er vi tilbake til Gaustadområdet. Gaustad/Blindernområdet vil spille en nøkkelrolle i aksene Fornebu-Kjeller. Bare i dette ene området ligger det muligheter for 1,4 mill. kvm. til arbeidsplasser hvis man legger sammen eksisterende og fremtidig mulig ny bebyggelse. Dette vil gi rom for minst 30.000 arbeidsplasser, i tillegg til områdets 40 - 50.000 studenter.

Avslutning

La meg avslutte med å gå tilbake til 1945. Da ble det som alt nevnt, formulert en fremtidsrettet idé gjennom Fellesprogrammet:

"Reising av et sentralinstitutt for utnytting av forskningsresultater i produksjonens tjeneste"

Grunntanken var at forskning og innovasjon hører sammen. Ved realiseringen la man avgjørende vekt på den geografiske dimensjonen - nærheten mellom kunnskapsmiljøene. Disse ideene har fortsatt gyldighet i dag 60 år etter. Åpningen av GlaxoSmithKlines nybygg i dag er slik sett en viktig byggesten i den videre utviklingen.

Gaustadområdet er i dag og vil i fremtiden være tyngdepunktet i aksene Fornebu/Blindern/Gaustad/Nydalen/Kjeller.

Visjonen for det samlede område bør være:

"Et internasjonalt kraftsenter for forskningsbasert innovasjon"

Jeg er glad for at GlaxoSmithKline nå har posisjonert seg for å bidra til å realisere denne visjonen. Gratulerer med dagen - og takk for oppmerksomheten !

